

**Uitreiking van de Orde van de Vlaamse Leeuw
aan Romain Vanlandschoot
te Roeselare (kerk Klein seminarie) op 3 juli 2021**

**Toespraak door prof. Matthias E. Storme
Voorzitter van de Orde van de Vlaamse Leeuw**

Hoogedelgestrengste burgemeester en schepenen in wier stad - de Rodenbachstad - wij te gast zijn,

waarde Vrouwe directeur van deze school die zo'n belangrijke rol speelde in de heropstanding van Vlaanderen

(men moet altijd eerst de plaatselijke goden eren),

Hooggeachte heer en mevrouw Vanlandschoot en familie,

en eerdere dragers van de Orde van de Vlaamse Leeuw,

Dames en heren vertegenwoordigers van ons volk op de verscheidene niveaus,

Waarde landgenoten uit Noord- en Zuid-Nederland !

Zoals U weet wordt de Orde van de Vlaamse leeuw sinds 1971 regelmatig toegekend, vandaag voor de 38^e maal, ter erkenning van verdiensten in verband met :

- een consequente en kordate houding in de sociale en culturele ontvoogding van de Vlaamse gemeenschap;
- prestaties die de integratie van de Nederlanden bevorderen;
- acties en initiatieven met het oog op de uitstraling van de Nederlandse taal en cultuur.

Van die 37 gedenken we vandaag degenen die ons sinds 2019 verlaten hebben: Gaston Durnez, Roger Marijnissen, Jan Verroken en Cyriel Moeyaert.

In de geschiedenis van de Orde werden onder deze omschrijving vele soorten verdiensten gelauwerd, zij het dat historisch onderzoek en geschiedschrijving toch nog maar voor de derde maal de doorslaggevende verdienste is geweest waarvoor een laureaat werd geëerd; de tweede maal was dat in 2016 met Lieve Gevers en Louis Vos.

Romain Vanlandschoot kennen we natuurlijk allemaal als de biograaf van Hugo Verriest (2014¹), Albrecht Rodenbach (2002²) en Cyriel Verschaeve (1998³), maar ook van Michiel Vandekerckhove (1980⁴), Joris Lannoo (2011⁵), Dom Smits (2006⁶) en ten dele Joris van Severen⁷. Eerstdaags mogen we zijn boek verwachten over de Frontpartij kort na de Eerste Wereldoorlog. Daarnaast zijn er nog talloze stevig gestoffeerde bijdragen in Wetenschappelijke Tijdingen, in Vlaanderen, in De Biekerf en Gezelliana, in Verschaevia en de AKVS-Schriften, in De Roede van Tielt en vele andere tijdschriften, in de Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, waarmee hij tot een van de grootste kenners, wellicht de grootste levende kenner, van de Vlaamse Beweging in West-Vlaanderen in de tweede helft van de 19e eeuw en eerste helft van de 20e eeuw uitgroeide. Door zijn grote inzet als redacteur van meerdere van die tijdschriften heeft hij ook talloze andere auteurs en wetenschappers hulp geboden. En natuurlijk is er de bezielende leraar in het Sint-Jozefscollege te Tielt en het Vrij Technisch Instituut Sint-Jozef te Tielt.

Zeker de drie eerstgenoemde biografieën, Verschaeve, Rodenbach en Verriest, zijn monumentale werken waarin Romain Vanlandschoot het leven van de persoon en zijn omgeving zeer uitvoerig volgt en aan de hand van talloze primaire bronnen ontleedt en beschrijft en hem zo tot zijn recht laat komen. Dat laatste betekent vooral ook de persoon en zijn handelen verklaren, wat zeker niet wil zeggen dat er geen oordeel mag worden geveld, zolang dat de recht doet aan complexiteit, zonder goedpraten noch zwartmaken.

De geschiedschrijving en zeker de biografie is voor Romain Vanlandschoot noch hagiografie noch pathografie⁸. Zeker, Romain Vanlandschoot heeft op zijn manier een stuk Vlaamse geschiedschrijving, zeker rond enkele Vlaamse Koppen, gedemythologiseerd. Bertin Rodenbach werd, zoals hij het zelf schreef, ontdaan van franje en vastgelopen folklore (p. 66). Kapelaan

¹ R. VANLANDSCHOOT, *Hugo Verriest*, Lannoo Tielt 2014.

² R. VANLANDSCHOOT, *Albrecht Rodenbach, biografie*, Lannoo Tielt 2002.

³ R. VANLANDSCHOOT, *Kapelaan Verschaeve, biografie*, Lannoo Tielt 1998.

⁴ R. VANLANDSCHOOT, *Michiel Vandekerckhove. Leven en werk*, Comité biografie M. Vandekerckhove 1980.

⁵ R. VANLANDSCHOOT, *Joris Lannoo. Drukker en uitgever voor Vlaanderen 1891-1971*, Lannoo Tielt 1984, alsook *Joris Lannoo: Een Vlaamse Viking aan het front. Het verhaal van Joris Lannoo en zijn vrienden tijdens WO I*, Lannoo Tielt 2011. Zie ook R. VANLANDSCHOOT en M-A WILSENS, *De toekomst is al begonnen 100 jaar Uitgeverij Lannoo - Het verhaal van een voorzichtige durver*, Lannoo Tielt 2010.

⁶ R. VANLANDSCHOOT, "Dom Arnoldus Smits (1914-2005). Historicus van de "Scheuring der Nederlanden" en biograaf van Modest Van Assche", 65. *WT* 2006, 86 en v. = <https://doi.org/10.21825/wt.v65i2.12620>.

⁷ R. VANLANDSCHOOT, "De unieke betekenis van "Ter Waarheid" 1921-1922 en het cultuurpolitieke klimaat na de Eerste Wereldoorlog", in 15. *Jaarboek Joris van Severen*, Ieper 2011, p. 19-106.

⁸ Ik ontleen de term aan J. TOLLEBEEK, "De conjunctuur van het historisch besef", in Bart Raymaekers en Gerd van Riel (red.) *De horizonen van weten en kunnen*, Davidsfonds Leuven 2002, p. (167) 179.

Verschaeve werd, in de woorden van Bruno Dewever, in zijn werk een reus met korte beentjes⁹. Maar die demythologisering¹⁰ strekt er niet toe om mensen te reduceren, om helden klein te maken: de betrokkenen komen er niet simplistischer uit, maar juist complexer. Ze komen eruit als mensen van vlees en bloed, met hun twijfels en verscheurdheden. Bij Gezelle, Verschaeve of Van Severen komen de verschillen tussen onderscheiden fazen in hun leven en werk beter tot uiting. Bij Verschaeve kregen, zoals Lode Wils in zijn recensie schreef, zijn "literaire scheppingen evenzeer de aandacht als zijn optreden in de Vlaamse beweging. Op beide domeinen werd hij sereen en kritisch beoordeeld"¹¹. Bij Verriest en Rodenbach verschijnt hun moderniteit tezamen met de romantiek, ja de romantiek als opening naar de moderniteit, weg uit vastgeroeste classicistische modellen¹². Het is niet omdat Verschaeve in de vroegromantiek van Schiller is blijven steken, dat dit ook voor andere romantici geldt. Zoals Lieve Gevers schreef in haar recensie, komt Hugo Verriest "in de biografie naar voren niet enkel als een 'unieke verbindingsfiguur' in de Vlaamse beweging maar ook als 'pluralistische katholiek en verdraagzaam flamingant'"¹³. De samenwerking tussen Verriest en Vermeylen werd nader uitgewerkt in een reeks van drie artikelen in *Wetenschappelijke Tijdingen*¹⁴. Vanlandschoot laat ons het vernieuwende aan Verriest en Rodenbach zien, dat niet alleen door antiflaminganten wordt ontkend maar ook door sommige flaminganten werd verduisterd.

Vanlandschoot eindigt zijn biografie van Verschaeve met de wijze woorden: "*Van zijn hele leven en streven werd een genuanceerd beeld geschetst. Het laatste woord echter over kritische afweging van mens en tijd bestaat niet in de wetenschap van de geschiedenis en van de biografie. Maar er is in deze biografie eerlijk gezocht naar het voorlaatste woord.*"

⁹ Bruno DE WEVER, "Een reus met korte beentjes", 42. *Ons Erfdeel* 1999, p. 617 en v.

¹⁰ Bij de uitreiking van de Visser-Neerlandiaprijs aan aan de Vereniging voor Wetenschap en het tijdschrift *Wetenschappelijke Tijdingen*, Gent 14 november 1998, besprak ik die reeds in mijn rede "De verhouding tussen een beweging en haar geschiedenis - een bewogen verhouding?" Toespraak bij de uitreiking van de Visser-Neerlandiaprijs, *TEKOS (Teksten, commentaren en studies)* nr. 93 (1999), p. 8-12, ook op <http://www.storme.be/WT.html>, verslag in *Neerlandia* 1999, p. 19.

¹¹ L. WILS, in 58. *WT* 1999, 47 en v.

¹² Zie verder R. VANLANDSCHOOT, "Hugo Verriest en Albrecht Rodenbach. Moderniteit en antimoderniteit 1856-2006", in B. Vermeulen (red.), *Omtrent Albrecht Rodenbach, Historisch-literaire schetsen en essays*, vzw Albrecht Rodenbach Roeselare 2006, p. 67 en v.

¹³ L. GEVERS, "De levenwekker tot leven gewekt. Een nieuwe biografie over Hugo Verriest", 74. *WT* 2015, 87 en v. = <https://doi.org/10.21825/wt.v74i4.12079>.

¹⁴ R. VANLANDSCHOOT, "Verdraagzaamheid en pragmatische samenwerking in de Vlaamse beweging. Hugo Verriest en August Vermeylen 1895-1914", 72. *WT* 2013, 7 en v. = <https://doi.org/10.21825/wt.v72i1.15952>; 72 *WT* 2013, 103 en v. = <https://doi.org/10.21825/wt.v72i2.12212>; 72 *WT* 2013, 207 en v. = <https://doi.org/10.21825/wt.v72i3.12194>.

Wanneer Romain Vanlandschoot in 2019 nog even terugkomt op Verschaeve in *Wetenschappelijke Tijdingen*¹⁵, besluit hij: "Het centenaarsgewicht van twee controversiële decennia heeft ertoe geleid dat zijn historische verdiensten van voor 1930 grotendeels uit het geheugen zijn verdwenen en nog slechts opduiken in publicaties over het eerste kwart van de twintigste eeuw. Verschaeve heeft een forse hand gehad in de formatie van de katholieke Vlaamse studentenbeweging voor 1914; hij heeft een beslissende rol gespeeld in de Frontbeweging achter de IJzer 1915-1918; en ten slotte heeft hij groot aandeel gehad in het ontstaan en de werking van de eerste nationalistische politieke partij, het Vlaamsche Front, 1919-1925. Men kan het met dat laatste niet eens zijn, maar het heeft gezorgd voor een diversifiëring van het politieke leven in Vlaanderen, met een invloed die doorwerkt in alle opeenvolgende nationalistische formaties tot op vandaag. Het is begrijpelijk dat de Verschaeve van 1940-1949 in het brandpunt van de belangstelling is blijven staan, zowel bij voor- als bij tegenstanders. Maar de geschiedenis is niet gediend met bewust partiële aandacht. Het is de hele Verschaeve die moet begrepen worden, in het licht van onze voortschrijdende historische kennis".

Bruno Dewever commentarieert die bijdrage met een opstevig compliment dat voor heel het oeuvre van Romain Vanlandschoot geldt schrijft daarbij: "Hij pleit voor een kennismaken van de geschiedenis in al zijn complexiteit en weerbarstigheid en tegen een eenzijdige instrumentalisering"¹⁶.

Uiteindelijk is dat ook een streven "Ter waarheid". Zoals Rodenbach dichtte:

"Ter waarheid streeft mijn twijfelend gedacht"

en verder

"Ja, zing en dicht - maar steeds beheersche waarheid,

in het vroedend voorhoofd gerust en kalm gedregen, dicht en zang."

Of met een woord van Daniel Patrick Moynihan: "You are entitled to your opinion. But you are not entitled to your own facts".

Twee specifieke aandachtspunten die mij troffen in het werk van Romain Vanlandschoot wil ik hierbij even naar voor brengen, waarvan het eerste aansluit bij de analyse van daarnet, nl. de aandacht voor de receptiegeschiedenis.

¹⁵ R. VANLANDSCHOOT, "Cyriel Verschaeve. Zeventig jaar na Solbad Hall", 78. *WT* 2019, 167 en v. = <https://doi.org/10.21825/wt.v78i2.15732>;

¹⁶ Bruno DEWEVER, "Lode Wils, Hugo Claus, Eugene Van Oye en Cyriel Verschaeve: vier verhalen over Vlaamse onafhankelijkheid", 78. *WT* 2019, (99) 100 = <https://doi.org/10.21825/wt.v78i2.15728>.

Het eerste hoofdstuk van het boek over Rodenbach - al had ik dat eerder als laatste verwacht - is een boeiend verhaal over de wijze waarop hij werd gereciperd. Romain Vanlandschoot bracht ons verder ook boeiende stukken van de receptiegeschiedenis van onder meer Guido Gezelle¹⁷. Het is tegelijk een verhaal over hoe zij werden geïnstrumentaliseerd maar ook hoe zij hebben geïnspireerd.

Ik heb daar een dubbel gevoel bij. Enerzijds heb ik van Hans-Georg Gadamer geleerd dat de *Wirkungsgeschichte* van iets of iemand, de wijze waarop iets geïnspireerd heeft of gebruikt is, een meer aan betekenis toont. Anders gezegd, dat de betekenis van in het bijzonder een tekst of een handeling niet kan gereduceerd worden tot de bedoeling van de auteur. Maar in het bijzonder wanneer het over personen gaat staat daar tegenover dat die persoon niet kan worden gereduceerd tot zijn *Nachleben*, tot de wijze waarop hij gereciperd en geïnstrumentaliseerd werd. Vanlandschoot doet dat dan ook totaal niet. Zeker wanneer het erop aankomt een oordeel over een persoon uit te spreken - wat nog iets anders is dan de betekenis van een persoon inschatten - moet die in zijn eigen tijd en ruimte worden beoordeeld, en niet met het geluk en het gelijk van de later geboren - om de *Gnade der späten Geburt* te parafraseren, naar het woord van Günter Gaus¹⁸. Of nog, we hebben geen nood aan *suspicion rétroactive*, om een woord van de voormalige hoofdredacteur van *Esprit*, Jean-Marie Domenach te citeren¹⁹.

Het tweede aandachtspunt brengt ons chronologisch bijna aan de andere zijde van de persoon: de aandacht voor het genoten onderwijs. Romain Vanlandschoot kent als geen ander de geschiedenis van het onderwijs in de Vlaamse scholen in vooral de negentiende eeuw²⁰. In zijn biografische werken wordt zeer veel aandacht besteed aan het collegeleven maar ook aan de inhoud van dat onderwijs. De flamingante jeugd- en studentenbeweging is ontstaan op de middelbare scholen, met Rodenbach als iconisch voorbeeld, en het is natuurlijk boeiend te analyseren in hoeverre dit door leraars werd bevorderd, dan wel een rebellie tegen de school vormde, een "Groote Stooringe".

¹⁷ Zie bv. R. VANLANDSCHOOT, "Hugo Verriest, Henri Rommel, De Nieuwe Tijd en de dood van Gezelle 1899-1901", in: *Biekerf*, jg. 99, 1999, extranummer, pp. 389-433.

¹⁸ G. GAUS, *Die Welt der Westedutschen: kritische Betrachtungen* (Kiepenhauer & Witsch, Köln 1986), met verwijzing naar zijn eerdere publicaties. De uitdrukking is bekend gemaakt doordat ze gebruikt werd door Helmut Kohl bij zijn bezoek aan Israël. Zie hierover Herman SIMISSEN, "Die Gnade der späten Geburt". Over een uitspraak van Helmut Kohl", *Vivat Academia* april-juni 2002 nr. 115, p. 70 en v., op https://vvacademici.org/upload/archief/ArchiefVVA/Vivat%20Ac_115_april%2002.pdf.

¹⁹ J.M. DOMENACH, "La suspicion rétroactive", in *Catholica* 1995, (57) 60.

²⁰ Zie onder meer R. VANLANDSCHOOT, "Historische kanttekeningen bij de doorbraak van het algemeen nederlands in de Westvlaamse colleges", *Studiën en berichten* 1967, p. 66 en v.; R. VANLANDSCHOOT, in *300 jaar College te Tiel*, Sint-Jozefscollege Tiel 1986, 131 en v.

Natuurlijk wordt de mogelijkheid van zo'n onderzoek in grote mate bepaald door de wijze waarop die colleges hun archieven bewaard hebben. In vele colleges zijn die omzeggens geheel verdwenen of sterk verwaarloosd. Door de fusies van talloze scholen met een eigen identiteit tot scholen met nauwelijks nog identiteit is er zelfs bij de bewaarde archieven vaak niemand meer die er in thuis is. Hier gaat een reuze belangrijk deel van ons historisch geheugen teloor. Ik durf het hier zeer uitdrukkelijk aanklagen mede omdat het Klein Seminarie waar wij vandaag te gast zijn - er kon symbolisch geen betere plek zijn - een schitterende uitzondering vormt, een archief waaruit ook Romain Vanlandschoot rijkelijk geput heeft. Ik kan er overigens persoonlijk van getuigen, want ik mocht voor mijn familiegeschiedenis buitengewoon veel hulp ontvangen van de archivaris, de heer Johan Strobbe. Ik vrees, mevrouw de directeur, dat uit zijn opzoekingen wel blijkt dat mijn familie nog een schuld heeft aan deze school wegens onbetaalde internaatsrekeningen uit de jaren 1870 toen mijn overgrootvader wees was geworden. Te Wakken waar ze woonden, was Hugo Verriest toen nog geen pastoor, zodat ook daarvan geen hulp is gekomen en de familie uit arren moede in Gent is terechtgekomen, zij het met leringe en hartstocht van Gezelle en Verriest als immaterieel erfgoed.

Maar even terug terzake. Johan Strobbe publiceerde ook in 2007 het prachtige werk over de geschiedenis van deze school: *200 jaar dichters denkers en durvers. Het Klein Seminarie van Roeselare. Biografie van een college*. In zijn recensie van dat boek schreef Romain Vanlandschoot dat men daarin kan lezen hoe de oud-leerlingen van dit college zijn getekend door "de geest van Roeselare, een mix van katholieke spiritualiteit en zendingsmystiek én Vlaamse overtuiging".

Men zou de geest van Rodenbach verraden door die geest vandaag op dezelfde manier in te vullen, maar dat betekent niet dat die geest niet meer zinvol is. "Dat volk moet herleven" blijft een opdracht voor elke generatie.

Mijn overgrootvader heeft die geest van Roeselare alvast mee naar Gent genomen en doorgegeven, zodat het mij ook persoonlijk iets doet daarvan hier vandaag te kunnen getuigen.

Ik dacht eraan deze plek te benoemen als een *lieu de mémoire* voor Vlaanderen, een plaats van herinnering, die jammer genoeg ontbreekt aan het boek van Andreas Stynen over *Heilige plaatsen van de Vlaamse beweging*²¹. Maar bij nader toezien is een plaats van herinnering niet de plaats waar de geschiedenis werd gemaakt, maar waar ze werd herinnerd. En al is dat laatste ook een aspect van het maken van geschiedenis, deze school is toch veel meer een *lieu des faits* en moge dat hopelijk ook vandaag nog zijn en lang blijven.

²¹ A. STYNEN, *Een gebeugen in fragmenten. Heilige plaatsen van de Vlaamse beweging*, Lannoo Tielt 2005.

Op het werk van Romain Vanlandschoot is soms de kritiek gekomen dat het toch in grote mate tot West-Vlaanderen beperkt is. Maar wij mogen ons gelukkig prijzen dat zijn werk in één streek diep graaft eerder dan overal aan de oppervlakte te blijven. En West-Vlaanderen moge dan al belangrijke *lieux de mémoire* bevatten, het was en blijft toch een *lieu de faits*, een plaats van daden waar de geest nog waait. Van die *res gestae* en hun geest is Romain Vanlandschoot de grote kroniekschrijver.

Om al deze redenen en vele andere hebben we U op voorstel van Frans-Jos Verdoodt de Orde van de Vlaamse leeuw toegekend en wil ik nu met groot genoegen U nu het hieraan verbonden zilveren plakket overhandigen, waarna U vandaag het voorlaatste woord krijgt.